

Perceptions of Turcomen Students Studying in Turkish Higher Education on History, Identity and Education

Hasan ASLAN¹ Özgür AKTAŞ²

To cite this article:

Aslan, H. ve Aktaş, Ö. (2021). Türkiye Yükseköğretim Sisteminde Öğrenim Gören Türkmenistanlı Öğrencilerin Tarih, Kimlik ve Eğitim Algıları. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 720-737. doi:10.30900/kafkasegt.968896

Research article

Received:09.07.2021

Accepted:28.12.2021

Abstract

The aim of this study is to determine Turkmenistanian students' ideas about history and identity. In line with this purpose, the opinions of Turkmenistanian students were sought on the concept of Turkish, their thoughts on the concept of history, the states they felt close to in history, countries that are friends and enemies to their state today, who their heroes are in history, whether there is a difference between the history lessons in their country and the history lessons in Turkey. Answers were sought to the questions posed about the lack of education and why they preferred Turkey for education. In this study, in which the qualitative research method was adopted, the phenomenology model was used. Thirty-six Turkmenistan students were reached with the snowball approach in the sample selection. The application was made with the "question form" created by the researchers and the data were evaluated by the content analysis method and presented in tables with frequency values. Due to the fact that the students gave multiple answers to some questions in the questionnaire, there were differences between the number of students and the frequency values in some tables. Looking at the findings obtained from the research, Turkmen students see history as a science that researches the past. While students from Turkmenistan see Turkey as a friendly state to a large extent, they think that Afghanistan is a dangerous state. The students participating in the research saw that their greatest heroes were Köroğlu and Korkut Ata, and they said that the subjects of Turkey and Turkmenistan history lessons were almost the same, except for recent history. It has also been identified that students from Turkmenistan stated the reasons for preferring Turkey for education as cultural proximity, language similarity and education level of Turkish universities.

Keywords: Turkish, Turkmenistan, history education, history, university students

¹ Corresponding Author. Assistant Professor, hasanaslan_25@hotmail.com, Kafkas University, Dede Korkut Educational Faculty, Turkey

² Professor, Kafkas University, Dede Korkut Educational Faculty, Turkey

Türkiye Yükseköğretim Sisteminde Öğrenim Gören Türkmenistanlı Öğrencilerin Tarih, Kimlik ve Eğitim Algıları

Hasan ASLAN¹ Özgür AKTAŞ²

Atıf:

Aslan, H. ve Aktaş, Ö. (2021). Türkiye Yükseköğretim Sisteminde Öğrenim Gören Türkmenistanlı Öğrencilerin Tarih, Kimlik ve Eğitim Algıları. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 720-737. doi:10.30900/kafkasegt.968896

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi:09.07.2021

Kabul Tarihi:28.12.2021

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkmen öğrencilerin tarih ve kimlik hakkındaki düşüncelerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda, Türkmenistanlı öğrencilerin Türk kavramı, tarih kavramına yükledikleri anlamlar incelenmiştir. Bu durumu daha iyi anlamak için öğrencilerin tarihte kendilerini hangi devlete yakın hissettiklerine, günümüzde devletlerine dost ve düşman olan ülkelerin hangileri olduğuna, tarihteki kahramanlarının kim olduğuna, ülkelerindeki tarih dersleri ile Türkiye'deki tarih dersleri arasında fark olup olmadığına yönelik sorular yöneltilmiştir. Öğrencilere eğitim için neden Türkiye'yi tercih ettikleri de sorulmuştur. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada olgubilim modeli kullanılmıştır. Örneklem seçiminde kartopu yaklaşımıyla otuz altı Türkmenistanlı öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan "soru formu" ile uygulama yapılmış ve yapılan uygulamadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek frekans değerleri ile tablolar halinde sunulmuştur. Öğrencilerin soru formunda yer alan bazı sorulara birden çok cevap vermelerinden dolayı, bazı tablolarda öğrenci sayısı ile frekans değerleri arasında farklılıklar oluşmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, Türkmen öğrenciler tarihi geçmişini araştıran bir bilim olarak görmektedirler. Türkmenistanlı öğrencilerin dost devleti büyük oranda Türkiye olarak görünürken, Afganistan'ı tehlike bir devlet olarak tanımlamışlardır. Araştırmaya katılan öğrenciler en büyük kahramanları Köroğlu ve Korkut Ata olarak belirtmişlerdir. Türkmen öğrenciler, Türkiye ile Türkmenistan tarih dersi konularının yakın tarih hariç hemen hemen aynı olduğunu söylemişlerdir. Türkmenistanlı öğrenciler eğitim için Türkiye'yi tercih etmelerinin nedenlerini ise kültürel yakınlık, dil benzerliği ve Türk üniversitelerindeki yüksek eğitim seviyesi olarak ifade etmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Türk, Türkmenistan, tarih eğitimi tarih, üniversite öğrencileri.

¹ Sorumlu Yazar, Doktor Öğretim Üyesi, hasanaslan_25@hotmail.com, Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Türkiye

² Profesör Doktor, Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Türkiye

Giriş

Türkmenistan, Orta Asya’da Hazar Denizi’ne komşu, İran ve Kazakistan arasında bir konuma sahiptir. Önemli şehirleri arasında Aşkabat, Merv, Türkmenbaşı, Daşoğuz, Çarçov, Nebit Dağ, Köhne, Ürgenç ve Kerki bulunmaktadır. Türkmenistan’ın iklimi sert olup gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkı yüksektir, arazilerinde kum tepelikleri bulunmaktadır. En önemli gelir kaynağı petrol ve doğalgaza dayanmaktadır. Ülke nüfusunun % 85’i Türkmen; % 89’u Müslümandır (Yılmaz, 2020,s.76). Türkmenistan Cumhuriyeti 1991 yılında Sovyetler Birliği’nden bağımsızlığını kazanmıştır. Türkmenistan’ın bağımsızlığa kavuşmasıyla ilk lider Saparmurat Niyazov (Türkmenbaşı) milli kimlik bilincini geliştirme ve kendi modelini oluşturmaya çalışmıştır. Oluşturulmak istenen bu model bağımsızlık sonrası Türkmen kültürünü ve kimliğini ülkede hâkim hâle getirmeye yönelik çaba gibi sunulmuştur (Güler, 2001, s.97). Türkmenistan’da pek çok Rusça kelime Türkmenleştirilmiş, ülkede Rusça yayınlar kısıtlanmış, pek çok Rus ülkeden göç etmiştir. Türkmen kabilecilik anlayışının ulusal devleti tehdit edebileceği düşünüldüğünden ortak bir millet olma bilinci aşılana çalışılmıştır. Oğuz Han dönemine atfen “*Altın Asır*” adı verilen politikalar uygulamıştır. Niyazov bu politikalarla Türkmen milli kimliğini ve milli değerlerini yeniden kazanmak Türkmen halkına barış, refah ve istikrar getirmeyi vadetmiştir (Matyakubov, 2019, s.2). Ancak liderin konumunun güçlenmesi, muhalefetin hapis ve sürgün cezalarına çarptırılması 28 Aralık 1999 tarihinde Türkmenistan Parlementsosunun Niyazov’un hayatta olduğu sürece başkanlık seçimi yapılamayacağı yönündeki karar Türkmenistan’ı gittikçe demokrasi kültüründen uzaklaştırmıştır (Güler, 2001, s.103). Dış politikaya gelince, bölgede askerî ve ekonomik olarak en zayıf ülkelere biri olan Türkmenistan ülkenin güvenliğini korumak için en etkili yol olarak gördüğü tarafsızlık politikasını izlemiştir. Bağımsızlığın ilk yıllarında Türkmenistan’ın komşu ülkeleri ile ilişkileri sorunsuz bir şekilde ilerlemiştir. 1990’lı yılların sonuna doğru Hazar’daki ihtilafli bölgelerden kaynaklı Türkmenistan ile Azerbaycan ilişkilerinde bir gerilim söz konusu olmuştur. Öte yandan İslâm Kerimov’un Türkmenistan topraklarında hak iddia etmesi, sınır sorununun sürekli gündeme getirilmesi ve etnik grupların meseleleri Türkmen – Özbek ilişkilerinin istikrarsız bir süreç izlemesine neden olmuştur. Türkmenistan, Afganistan’da barışın ve istikrarın sağlanması için gerek Afgan yönetimi gerekse de Taliban grupları ile diyaloglarını sürdürmüştür. Türkmenistan’ın İran ile ilişkilerinde ana gündemi ise enerji ticareti belirlemiştir. Niyazov yönetimindeki Türkmenistan’ın bölgesel ve uluslararası kuruluşlara mesafeli yaklaşımları ülkenin uluslararası sistemden uzaklaşmasına neden olmuştur (Mammetşeripov, 2019,s.59).

Saparmurat Niyazov’un ölümünden sonra geçici olarak devlet başkanlığını yürüten Kurbankulu Berdimuhammedov 2007 yılında yapılan seçimlerle Türkmenistan’ın devlet başkanı olmuştur. Niyazov’dan sonra devlet başkanlığı için bir tartışmanın yaşanmadığı ve Berdimuhammedov’un hem geçici devlet başkanı hem de başkan adayı olabilmesi için önündeki engellerin kolaylıkla kaldırıldığı göz önüne alındığında toplum içinde bir kargaşaya sebep olmamak için seçkinler arasında Berdimuhammedov üzerinde bir uzlaşmaya varıldığı görülmektedir (Berber ve Birdişli, 2012, s.51). Bununla beraber Berdimuhammedov iç siyasette birçok açılımlara imza atmıştır. Bunların başında eğitim, sağlık, tarım ve hayvancılık sektörlerinde yaptığı reformlar gelmektedir. Ülkeyi tek partili sistemden çıkartarak çok partili sistemin önünü açması ve kendi partisinden istifa ederek ülkenin demokratik anlamda gelişmesine önemli katkıda bulunmuş olsa da Berdimuhammedov devlet başkanlığının ilk yıllarında, halkın temel haklarını sınırlayarak otoriter bir yönetim oluşturmuş ve demokratikleşme yönündeki beklentileri boşa çıkartmıştır. Türkmenistan’ın bugünkü görünümü demokratik ve hukuk devleti niteliğinden uzaktır. Bunun yanında Berdimuhammedov “*açık kapılar*” siyasi anlayışı çerçevesinde ülkenin ikili ve çok taraflı ilişkilerinde yeni açılımlar gerçekleştirmiştir. Türkmenistan Berdimuhammedov döneminde ikili ve uluslararası enerji projelerinde aktif olarak yer almış ve başarılı bir şekilde bu projeleri yürütmektedir. Bunların başında, Türkmenistan – Çin ve Türkmenistan – İran doğalgaz boru hattı inşa edilmesidir. TAPI projesi ise Türkmenistan’ın ilk defa bir uluslararası projede liderlik etmesini sağlamıştır. Berdimuhammedov’un dış politika önceliklerinin birisi de komşu ülkeler ile ilişkileri geliştirmek olmuştur. Kurbankulu Berdimuhammedov döneminde Türkmenistan’ın Özbekistan ile ilişkileri en yüksek seviyeye ilerlemiştir. Berdimuhammedov, Azerbaycan ile Hazar’daki ihtilafli bölge meselesinin diplomasi yolu ile yürütülmesi gerektiğini belirterek, ikili ilişkilerin gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuştur. Bugün Türkmenistan, komşu ülkeler ile aktif diplomatik ilişkilerini sürdürmektedir (Mammetşeripov, 2019,s. 60). Berdimuhammedov döneminin başka bir özelliği de Türkmenbaşı’nın mirasını silmeye yöneliktir. Bunlardan ilki,

Türkmenistan Milli Marşı'ndaki “*Türkmenbaşı'nın kurduğu büyük binası*” cümlesi “*halkın kurduğu bâki büyük binası*” olarak değiştirilmiştir. Berdimuhammedov devletin başına geçtikten sonra paralardan eski cumhurbaşkanının resmi kaldırılarak yerine Oğuz Han, Dede Korkut, Mahtumkulu, Köroğlu, Sultan Sencer ve Tuğrul Bey gibi tarihi kahraman şahısların resimleri konulmuştur. Ayrıca Türkmenlerin yol göstericisi ve kutsal kitabı olan “Ruhnama” yeni lider döneminde yavaş ve sistematik bir şekilde rafa kaldırılmıştır. Okul ve üniversitelerdeki zorunlu “Ruhnama” dersi eğitim müfredatından çıkarılmıştır. 2008 yılından sonra “Ruhnama” kitabından alınan alıntılarının gazetelerde yer alması ve televizyon programlarından gösterilmesi azalmıştır. Daha sonra eğitim müfredatından “Ruhnama” dersi kaldırılarak yerine yeni cumhurbaşkanının yazdığı kitap ve eserlerini de öğreten temel sağlık bilimleri dersi getirilmiştir. Türkmenistan'ın ikinci Cumhurbaşkanı Gurbanguli Berdimuhammedov'un 2013 yılında kaleme aldığı “*Devlet Kuşu*” romanı, Türkmen kültürel değerleri ve tarihi geçmişi üzerinde durmaktadır. Bu roman Niyazov'un yazdığı “Ruhnama” kitabının yerine alternatif olarak sunulan kitaplardan biridir. “*Devlet Kuşu*” romanı da Ruhnama'daki gibi kültür, tarih, gelenek ve görenek gibi kavramları ele almakla birlikte bunları romanın başkahramanı olan babasından örnek vererek ortaya koymuştur (Matyakubov, 2019, s.119-120). Niyazov “*Altın Asır Devri*”ne” karşı Berdimuhammedov'un “*Büyük Rönesans,*” “*Huzur*” ve “*Mutluluk Çağı*” gibi ideal dönem yaratma çabası vardır. Her iki liderin de fotoğrafları kitapları ve ilan panolarını süslemiştir. Niyazov'un ünvanları “*Büyük*”, “*Serdar*”, “*Hazret*”tir. Berdimuhammedov'un ise “*Arkadag*”dır. Ruhnama kitabına karşı “*Devlet Adam İçindir*” yazılmıştır. Her iki lider de ailesini yüceltme yoluna gitmişlerdir. Niyazov'un büyükbabası Göktepe şehidiyken babası ikinci Dünya Savaşı kahramanıdır. Annesi ise sevginin, barışın ve adaletin sembolüdür. Berdimuhammedov'un anne babası öğretmendir ve onlar da bilgeliliğin sembolleridir (Polese and Horak, 2015, s.466). Berdimuhammedov, Niyazov döneminin bazı sıra dışı uygulamalarını kaldırmasına rağmen kendisi de sıra dışı uygulamalar ortaya koymuştur. Türkmenistan başkanı sık sık medyada görünmekte, her türlü faaliyetin içinde olmakta, köpeğinin heykelini bile diktirmektedir (WEB1). Bu durum da Türkmenistan'ı rasyonellikten ve demokrasiden uzak bir ülke görünümünde sokmaktadır.

Türkiye'de Türkmenistan hakkında önemli çalışmalar yapılmıştır. Türkmenistan sosyal bilimler programları ve Türkmenistan tarih ve sosyal bilgiler ders kitaplarıyla ilgili önemli çalışmalar (Turan, 2016a; Metin ve diğerleri, 2017; Turan, 2018; Oran, 2019) yapılmıştır. Türkmenistan'da okutulan tarih ders kitaplarındaki Osmanlı imajı (Turan, 2016b) Türkmenistan ve Türkiye'deki sosyal bilgiler ders kitaplarında eski Türk tarihinin anlatılış biçimi (Ateş ve diğerleri, 2018) araştırmalara konu olmuştur. Akdağ (2020) Türkiye'de eğitim gören Türkmen öğrencilerin Türkiye Türkçesini anlama konusunda araştırma yapmış, öğrencilerin Türkiye Türkçesi'ni yeterince kavrayamadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar değerlendirildiğinde Türkmenistan'la ilgili önemli teorik bilgiler vardır. Ancak yaşanan süreçlerin, değişimlerin Türkmenler tarafından nasıl karşılandığıyla ilgili saha çalışmaları yetersizdir. Bu çalışmada Türkmen öğrencilerin birbir kendilerinden tarih ve kimlik algısı yönelik görüşleri alınmıştır. Bu çalışma Türk dünyası hakkında merak edilen bir konuya açıklık getirmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda araştırmanın amacı Türkmenistanlı öğrencilerin tarih ve kimlik hakkındaki düşüncelerini tespit etmektir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Türk kavramı sizin için ne anlama gelmektedir?
- 2- Tarih kavramı sizin için ne ifade etmektedir?
- 3- Tarihte hangi devlete kendinizi daha yakın hissediyorsunuz? Neden?
- 4- Günümüzde devletinize dost olan ülkeler, düşman (tehlikeli) olan ülkeler hangileridir? Neden?
- 5- Tarihteki en büyük kahramanınız kimdir? Neden?
- 6- Ülkenizdeki tarih dersleri ile Türkiye'deki tarih dersleri arasında gördüğünüz farklar nelerdir?
- 7- Eğitim için Türkiye'yi neden tercih ettiniz?

Yöntem

Araştırma modeli

Bu çalışma nitel bir yaklaşım ile ve olgu bilim deseniyle yürütülmüştür. Katılımcıların bilgi ve deneyimlerine odaklanan olgular günlük yaşantılarımızda çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Olgubilim, tümüyle yabancı olmadığımız ve aynı zamanda da tam olarak kavrayamadığımız olguların araştırılması için uygun zemin oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada Türkmen öğrencilerin tarih ve kimlik fenomenlerine ilişkin algıları yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırma Kafkas Üniversitesi'nde öğrenim gören otuz altı Türkmenistanlı öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma, amaçlı örneklem yöntemlerinden kartopu veya zincir örneklem yaklaşımına göre yapılmıştır. Bu yaklaşım araştırmacının problemine ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında özellikle etkilidir. Süreç ilerledikçe elde edilen isimler veya durumlar kartopu gibi büyüyerek devam edecek, süre ilerledikçe listeye daha fazla insan veya denek dahil olacak ve liste kartopu gibi büyüyecektir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.112). Covid-19 salgını nedeniyle uzaktan eğitim devam ettiği için Kars il merkezinde ikamet eden Türkmenistanlı birkaç öğrenci ile yüz yüze irtibat kurularak soru formları öğrencilere verilmiştir. Daha sonra irtibata geçilen bu öğrenciler vasıtasıyla onların arkadaşlarına soru formları ulaşılarak çalışma tamamlanmıştır.

Tablo 1.

Çalışmada yer alan katılımcıların demografik bilgileri

Değişkenler		<i>f</i>
Ülke	Türkmenistan	36
Cinsiyet	Erkek	20
	Kadın	16
Öğrenim Gördüğü Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi	15
	Eğitim Fakültesi	11
	Mühendislik Fakültesi	2
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	4
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	4

Tablo 1 de araştırmada yer alan katılımcıların demografik bilgilerine yer verilmiştir. Tabloya bakıldığında araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin tamamının Türkmenistanlı öğrencilerden oluştuğu ve ulaşılan 20 öğrencinin erkek, 16 öğrencinin ise kadın olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin öğrenim gördüğü fakülteler ise tabloda belirtilmiştir. Araştırmada yer alan öğrencilerin öğrenim gördüğü fakülte olarak bu dağılımı göstermesindeki sebep örneklem seçiminde kullanılan kartopu yaklaşımından dolayıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma;

1- Kafkas Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan ve amaçlı örneklem yöntemine göre ulaşılabilen 36 Türkmenistanlı öğrenciler ile,

2- 2020-2021 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

Verileri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorularla öncelikle çalışmaya dâhil olmayan beş Türkmenistanlı öğrenci ile pilot çalışması yapılmış ve yapılan pilot çalışma sonrasında görüşme formuna son şekli verilmiştir. Hazırlanan görüşme formu Türkiye'de öğrenim görmekte olan Türkmenistanlı öğrencilerin tarih ve Türklük kavramlarına yönelik görüşlerini almak amacıyla toplamda

yedi adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formu önce alanın uzmanı iki öğretim üyesine kontrol ettirilmiştir. Daha sonra Türkçe eğitimi anabilim dalından bir öğretim üyesine de dil bilgisi ve anlam yönünden incelettirilmiştir. Yapılan bu aşamalar sonrasında soru formuna son şekli verilerek uygulamaya geçilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın bu aşamasında uygulamanın yapılabilmesi ve verilerin toplanabilmesi ve gerekli yasal izinlerin alınabilmesi için Kafkas Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılmıştır. E.476 sayı ve 07.01.2021 tarihli etik kurul izni doğrultusunda Kafkas Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türkmenistanlı öğrencilerle uygulama aşamasına başlanmıştır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde iletişime geçilen Türkmenistanlı öğrencilerle yüz yüze görüşmek kaydı ile daha önceden araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu bu öğrencilere verilmiştir. Daha sonra bu öğrenciler irtibatlı oldukları diğer Türkmenistanlı öğrencilerle iletişime geçerek görüşme formlarını elden vererek verilerin toplanması sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmacılar tarafından hazırlanan yedi sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuna öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak yorumlanmıştır. İçerik analizi “bir veya birçok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını ve onları sayıya dökmek için kullanılır (Kızıltepe, 2015, s. 253). İçerik analiziyle, toplanan verileri açıklayacak kavramlara ve ilişkilere ulaşarak birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirip onları okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenleyip yorumlama yapılması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi ile elde edilen verilerin kategorileri oluşturularak tablolandırılmıştır. Tablolarda yer alan kategorilerdeki benzer ve yakın ifadeler aynı kategoride birleştirilerek frekans değerleri tespit edilmiş ve elde edilen verilerin yorumlanması yapılmıştır. Öğrencilerin soru formunda yer alan bazı sorulara birden çok cevap vermelerinden dolayı, bazı tablolarda öğrenci sayısı ile frekans değerleri arasında farklılıklar oluşmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar alan uzmanı olan iki araştırmacının ortak kararlarıyla belli başlıklar altında toplanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümü, Türkmenistanlı öğrencilerin kendilerine yöneltilen yedi soruya vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulara yönelik oluşturulan tablolar kapsamında ele alınarak cevaplardan oluşturulan kategorilere bağlı olarak ortaya çıkan frekans değerlerine göre değerlendirilecektir.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Türkmen öğrencilerin “*Türk kavramı sizin için ne anlama gelmektedir?*” sorusuna vermiş oldukları cevaplara bakıldığında T.Ö-26 kodlu öğrencinin “*Türk kavramı, birlik, güçlü-kuvvetli anlamına gelir*”; T.Ö-13 kodlu öğrencinin “*Türk kelimesi benim için güç-kuvvet anlamına gelmektedir*” gibi cevaplar vererek Türk kavramını birinci sırada yer alan “*güç ve kuvvet*” anlamına gelen, kelimenin filolojik kökeniyle özdeşleştirdikleri görülmektedir. İkinci sırada “*türemek ve töreli*” kavramlarıyla, üçüncü sırada ise “*disiplin*” kavramıyla tanımladıkları görülmektedir. Öğrencilerin Türk kavramına yönelik vermiş oldukları cevapların genellikle Türk’ü ve Türklüğü öven kavramlar üzerinde yoğunlaştıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca bu soruya öğrenciler T.Ö-27 “*Türk adı ilk kez Göktürk Devleti’nde ortaya çıkmaktadır. Türk kavramı türemek ve üremek anlamına gelmektedir*”; T.Ö-11 “*Türk kelimesi benim için güç demek. Çin kaynaklarında ise miğfer demektir. Türk, türemek, çoğalmaktan gelir*”; T.Ö-5 “*Türk kelimesi Türkiye Cumhuriyeti’nin vatandaşı olan, onun sınırları içinde yaşayan halktır. Yani etnik köküne bakılmaksızın Türkiye Cumhuriyeti’ne bağlı tüm vatandaşlar Türk olur*” gibi cevaplar da vermişlerdir (bkz Tablo 2).

Tablo 2.
Türkmenistanlı öğrencilerin Türk kavramına yönelik görüşleri

Görüşler	<i>f</i>
Güç ve kuvvet	20
Türemek	9
Törelî	9
Disiplinli	7
Çin kaynaklarında miğfer	5
Mert, cesur	5
Türkiye cumhuriyeti vatandaşı olan	5
Adil	3
Birlik	3
Vatanını seven bir millet	3
Asli nurdan (aziz ve sevimli)	2
Türük	2
Çoğunluk	1
Gurur duyulacak bir ırk	1
Görüşler	<i>f</i>
Dürüst	1
Olgunluk	1
Bir kavim ya da kavimler birliğinin adı	1
Toplam	79

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkmen öğrenciler tarih kavramını en fazla oranda geçmişî araştıran bilim ve geçmişte meydana gelen olaylar olarak ifade etmişlerdir. Türkmenistanlı öğrenciler üçüncü sırada tarihî, savaş ve anlaşmalarla özdeşleştirirken dördüncü sırada ise kronoloji ile tanımlamışlardır. Öğrencilerden T.Ö-1 “Tarih, geçmişte savaşların ve anlaşmaların veya olayların o yıllar içerisinde olmasına denir”; T.Ö-29 “Tarih kavramı, geçmişimizi ve geçmiş olayları ifade eder”; T.Ö-28 “Tarih denince aklın gelen ilk şey geçmişimizdir. Ayrıca geçmişteki olayları ve geçmişimizi anlamak ve araştırmayı ifade eder”; T.Ö-15 “Tarih kelimesi, geçmiş nesillerin yaşam hayatı, yaptığı işleri, önemli olan olayları ve bizim bu günlerde öğrendiğimiz geçmişteki olaylardır” şeklinde vermiş oldukları cevaplar örnek olarak gösterilebilir (bknz. Tablo 3).

Tablo 3.
Türkmenistanlı öğrencilerin Tarih kavramına yönelik görüşleri

Görüşler	<i>f</i>
Geçmişî araştıran bilim	18
Geçmişte meydana gelen olaylar	12
Savaşların ve anlaşmaların olduğu süreç	6
Bir olayın zamanını bildiren rakam ya da söz	3
Geçmişin gelecek nesillere aktarılması	2
Bir milletin geçmişî	1
Bugünü ve geleceği anlatan anahtar	1
Fikrim yok	2
Toplam	45

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkmen öğrencilerin “*Tarihte hangi devlete kendinizi daha yakın hissediyorsunuz? Neden?*” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4.

Türkmenistanlı öğrencilerin tarihte kendilerini yakın gördükleri devlete yönelik görüşleri

Devlet	Gerekçe	f
Türkiye	Kan bağı, dil, kültür	14
Türkiye	Bağımsızlığımızı tanıyan ilk ülke	2
Rusya	Eskiden oraya bağlı olduğumuz için	3
Rusya	Kültür ve dil açısından etkilendiğimiz için	3
Rusya	Ticari ilişkiler ve yardımseverlik	3
Büyük Selçuklu Devleti	Atalarımız olduğu için	7
Özbekistan	Kültür benzerliği ve komşuluk	6
Osmanlı Devleti	En büyük Türk devleti olduğu için	4
Tacikistan	Komşu ülke	3
Kırgızistan	Komşu ülke	2
Azerbaycan	Kan bağı	1
Toplam		48

Tablo 4’e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin büyük oranda “*kan bağı, dil, kültür ve bağımsızlığını tanıyan ilk ülke*” gibi sebeplerden dolayı Türkiye’yi kendilerine yakın ülke olarak kabul ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin Türkiye cevabına örnek olarak T.Ö-34 “*Türkiye’ye yakın hissediyoruz. Sebebi onlarla kan kardeşliğimiz var ve devam ediyoruz*”, T.Ö-10 “*Tarihte bize en yakın devlet Türkiye’dir. Nedeni Ortak dilimiz ve kültürümüzü paylaşan iki kardeş ülkeyiz.*” verilebilir. Rusya için T.Ö-12’nin “*Rusya’yi daha yakın hissediyorum. Çünkü geçmişte devlet olarak o ülkeye bağlıydık. Kültürel ve dil açısından çok etkilendiğimiz için daha yakın görüyorum*” şeklinde verdiği cevaptan yola çıkarak geçmişte aynı birlik içerisinde bulunmaları, bu süreç içerisinde kültür ve dil olarak onlardan etkilenmeleri, ticari ilişkilerinin hâlen devam etmesi ve Rusya’nın kendi ülkelerine yardım ettiği düşüncesinin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Büyük Selçuklu ve Osmanlı Devletini kendilerine yakın hissetmelerinde Türklük duyguları ile hareket ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin diğer devletlerle ilgili ifadelerine bakıldığında komşu ülke olmalarının onları kendilerine yakın hissetmelerine sebep olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Türkmen öğrencilerden kendileri gibi Oğuz dil ailesine bağlı Azerbaycan’ı dost olarak sadece bir kişinin seçmiş olması düşündürücüdür.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkmen öğrencilerin “*Günümüzde devletinize dost olan ülkeler, düşman (tehlikeli) olan ülkeler hangileridir? Neden?*” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5.

Türkmenistanlı öğrencilerin devletlerine dost olan ülkelere yönelik görüşleri

Ülke	Gerekçe	f
Türkiye	İyi ilişkilerimiz olduğu için	26
Türkiye	Bağımsızlığımızı kazanmamıza yardım ettikleri için	6
Türkiye	Kan bağıımız olduğu için	3
Kazakistan	İyi ilişkilerimiz olduğu için	25
Kazakistan	Bağımsızlığımızı kazanmamıza yardım ettikleri için	5
Kazakistan	Kan bağıımız olduğu için	1
Rusya	Geçmişten devam eden ilişkilerimiz olduğu için	23
Rusya	Kan bağıımız olduğu için	1
Özbekistan	İyi ilişkilerimiz olduğu için	21

Tablo 5 devamı

Özbekistan	Bağımsızlığımızı kazanmamıza yardım ettikleri için	2
İran	İyi ilişkilerimiz olduğu için	15
Ülke	Gerekçe	f
Tacikistan	İyi ilişkilerimiz olduğu için	12
Kırgızistan	İyi ilişkilerimiz olduğu için	10
Azerbaycan	İyi ilişkilerimiz olduğu için	7
Pakistan	İyi ilişkilerimiz olduğu için	4
Türk cumhuriyetleri	Kan bağıımız olduğu için	3
Gürcistan	İyi ilişkilerimiz olduğu için	3
Toplam		167

Tablo 5'e bakıldığında Türkmen öğrencilerin ülkelerine dost olarak en fazla oranda Türkiye Cumhuriyeti'ni gördüklerini açıklamışlardır. Bunu açıklarken T.Ö-30 "*Dost ülkeler Türkiye, Özbekistan ve Kazakistan. Sebebi iyi ilişkilerimiz var ve hâlen de devam ediyor.*" şeklinde cevaplar vermişlerdir. İkinci sırada Kazakistan'ı, üçüncü sırada Rusya Federasyonu'nu, dördüncü sırada ise Özbekistan'ı dost ülke olarak ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin bu cevapları vermelerinde ifade ettikleri bu ülkeler ve diğer kategorilerde bulunan ülkelerle kendi ülkelerinin "*iyi ilişkiler içerisinde olması, kan bağlarının olması ve ülkelerinin bağımsızlığını kazanmalarına yardımcı olmalarının*" etkili olduğu anlaşılmaktadır. Örnek olarak T.Ö-36 "*Dost ülkeler, Türkiye ve Kazakistan. Bu devletler, bağımsızlığımızı kazanmaya yardım ettiler.*" açıklaması verilebilir.

Tablo 6.

Türkmenistanlı öğrencilerin devletlerine düşman olan ülkelere yönelik görüşleri

Ülke	Gerekçe	f
Afganistan	Sınırımızda yaşanan terör olaylarından dolayı	14
İran	Geçmişte savaştık ve hâlen savaşıyoruz	11
Düşman ülke yoktur	Herkesle iyi geçindiğimiz için	8
Çin	Ekonomik alanda (yer altı kaynaklarımız)	6
ABD	Ekonomik alanda (yer altı kaynaklarımız)	5
Rusya	Geçmişte savaştığımız için	5
Ermenistan	-	4
Avrupa ülkeleri	-	2
Fikrim yok	-	1
Toplam		56

Tablo 6'ya göre Türkmen öğrencilerin ülkelerine karşı en tehlikeli ülke olarak Afganistan ve İran'ı ifade ettikleri görülmektedir. Buna sebep olarak ise bu öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan T.Ö-11 "*Düşman olan ülke Afganistan'dır. Sebebi Afganistan'da birçok iç savaş var ve terör örgütleri radikal güçler tarafından bizim ülkeyi de etkiliyor*", T.Ö-31 "*Düşman ülkeler, İran ve Afganistan. Savaştık ve hâlen de savaşıyoruz*" yola çıkarak ülkelerinin bu ülkelerle geçmişte yapmış oldukları savaşlar ve günümüzde devam eden çatışmaların ve Afganistan'la sınırlarında yaşanan terör olaylarının etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrenciler devletlerarası ilişkileri uluslararası dengelerin şekillendirdiği fikrinden hareketle T.Ö-20 "*Düşman olan devlet yoktur.*" yani devletlerin düşmanları olmaz cevabını üçüncü sırada vermişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı ise T.Ö-10 "*Tehlikeli olan ülke: Rusya, Çin ve ABD. Nedeni yer altı kaynaklarımız*" şeklinde cevaplar vererek yer altı kaynaklarının zenginliği nedeniyle dünyanın en gelişmiş ülkeleri Çin ve ABD'den tedirginlik duyduklarını açıklamışlardır. Bu öğrencilerden bazıları da sebep belirtmeseler de Ermenistan ve Avrupa ülkelerinin kendi devletlerine karşı düşman olduklarını söylemişlerdir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkmen öğrencilerin “*Tarihteki en büyük kahramanınız kimdir? Neden?*” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7.

Türkmenistanlı öğrencilerin kahramanlarına (tarihi şahsiyet olarak) yönelik görüşleri

Tarihi Kahraman	Gerekçe	f
Köroğlu	-	7
Korkut Ata	-	4
Oğuz Kağan	Mert, cesur ve lider	3
Emir Timur	Yenilmez komutan ve bilime değer verdiği için	4
Alparslan	Selçuklu hükümdarı	3
Sultan Sencer	-	3
M. Kemal Atatürk	İleri görüşlü kahraman ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu	2
Selahaddin Eyyubi	Kudüs’ü haçlılardan almıştır	2
Ertuğrul Gazi	Üç kıtaya hâkim Osmanlı İmparatorluğu’nun kurucusudur	2
Saparmurat Niyazov	Bağımsızlığımızı kazandırdığı için	1
Metahan (Oğuz Kağan)	Çin’e karşı başarılı savaşlar vermiştir	1
Cengizhan	Dünya tarihinin en büyük imparatorluğunu kurduğu için	1
Hz. Ali	İslâm dinine çok hizmetler verdiği için	1
Hz. Yusuf	İnsanları aynı dine iman etmeye çağırması	1
Hz. Muhammed	İslam’ın kurucusu	1
Mahatma Gandhi	Kötülüğe karşı şiddet kullanmadan karşı durması	1
Vladimir İlyiç Ukjanov Lenindir	Komünizmin önde gelen lideridir	1
Oğuz Kağan	Halkına sadık kaldığı için	1
Machiavelli	Realist bir kişiliğe sahip	1
Attila	Roma imparatorluğunu ayaklarına kapatmıştır	1
Mahtumkulu Firaki	Şiirleriyle Türkmen halkını bir bayrak altında toplamıştır	1
Sultan Süleyman	-	1
Fikrim yok	-	5
Toplam		48

Tablo 7 incelendiğinde, Türkmen öğrenciler tarihteki en büyük kahramanlarının kim olduğuna yönelik soruya çok dağılımlı cevaplar vermişlerdir. En büyük kahramanları birinci sırada Köroğlu, ikinci sırada ise Korkut Ata’dır. Bu isimler tarihî bir şahsiyet olmaktan ziyade efsanevi kişiliklerdir. Öğrenciler üçüncü sırada ise Oğuz Han ve Emir Timur’u seçmişlerdir. Öğrenci cevaplarından örnek olarak T.Ö-26 “*Oğuz Han’dır. Mertliği, cesur, gayretli ve güçlü lider olduğu için*”; T.Ö-15 “*Benim tarihteki en büyük kahramanım Türkmenistan’ın ilk cumhurbaşkanı Saparmurat Niyazov’dur. Biz eskiden Sovyetler Birliği içindeydik ve o bize bağımsızlık ve tarafsızlık kazandırdı...*”; T.Ö-12 “*Tarihteki en büyük kahramanım Vladimir İlyaç Ukjanov Lenin’dir. Komünizmin önde gelen lideridir...*” verilebilir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkmen öğrencilerin “*Ülkenizdeki tarih dersleri ile Türkiye’deki tarih dersleri arasında gördüğünüz farklar nelerdir?*” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8.

Türkmenistanlı öğrencilerin ülkelerindeki tarih dersleri ile Türkiye’deki tarih derslerine yönelik görüşleri

Cevaplar	f
Bizde Türkmen tarihi-Türkiye’de Türk tarihi anlatılıyor	21
Cumhuriyet dönemi hariç aynı	9
Bizde Selçuklu dönemi- Türkiye’de Osmanlı dönemi anlatılıyor	1
Fikrim yok	5
Toplam	36

Tablo 8’e göre araştırmaya katılan Türkmen öğrenciler iki ülkede anlatılan tarih derslerinin önemli oranda çakışıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenci ifadelerine örnek olarak şunlar verilebilir: T.Ö-13 “Ülkemizdeki tarih derslerini Türkiye tarih dersleri arasında farkı çok değildir. Bizim ülkemizde ilk çağ olsun, orta çağ olsun dünya tarihi olsun aynı ama İnkılap ve Cumhuriyet tarihlerimiz farklıdır”. T.Ö-30 “Biz tarih dersimiz de Türkmen olarak geçiyoruz, siz ise Türk olarak geçiyorsunuz”. T.Ö-7 “Ülkemizdeki tarih dersleri ile Türkiye’deki tarih dersleri arasındaki fark çok değildir, hemen hemen aynıdır. Ortak tarihimiz olduğu için tarih dersi aynı ama cumhuriyet tarihi arasında farkları vardır”. Öğrencilerin bu ifadeleri iki ülkenin ortak tarihine işaret etmektedir. Aynı zamanda müfredat olarak yakın tarih dışında iki ülkenin müfredatının çok yakın olduğu da görülmektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkmen öğrencilerin “Eğitim için Türkiye’yi neden tercih ettiniz?” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9.

Türkmenistanlı öğrencilerin eğitim almak için Türkiye’yi neden seçtiklerine yönelik görüşleri

Cevaplar	f
Eğitim daha iyi olduğu için	20
Kardeş ve dili yakın ülke olduğu için	17
Yabancı uyruklu öğrencilere tanınan imkânlardan dolayı	6
Daha güvenli bir ülke olduğu için	4
Arkadaşlarımın tavsiyesi ile	3
Bizim eğitim sistemimize benzediği için	2
Türkiye tarihine ve kültürüne sempati duyduğum için	2
Toplam	54

Tablo 9 incelendiğinde, Türkmen öğrencilerin en fazla, eğitimin daha iyi olması, kardeş ve dili yakın bir ülke olması ve yabancı uyruklu öğrencilere tanınan imkânların daha iyi olması gibi sebeplerden ötürü eğitim için Türkiye’yi tercih ettikleri görülmüştür. Örnek olarak T.Ö-2 “Eğitim için Türkiye’yi tercih ettiğimin sebebi yurt dışında eğitim almayı çok istemiştim ve Türkiye bizim kardeş, akraba ülke olduğundan güvenlik bakımından güvenlidir. Türkiye’nin eğitim sistemi bizim eğitim sistemimize benzerliği vardır”; T.Ö-1 “Burada eğitim durumu daha iyi olduğunu bildiğimiz için buraya geldik”; T.Ö-28 “Çok seviyorum ve Türkmen-Türk kardeşler. İki devlet bir millettirler. Eğitimi güzel ve güçlü olduğu için tercih ettim diyebilirim” ifadeleri verilebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkmen öğrenciler Türk kelimesini en fazla güç kuvvetle tanımlamışlardır. İkinci sırada türemek, üçüncü sırada ise töreli kelimesiyle özdeşleştirmişlerdir. Bu tanımlar kelimenin filolojik kökenine yönelik olan tanımlamalardır. Öğrencilerden bir kısmı Türk kelimesini Türkiye Cumhuriyetinde yaşayan insanlar olarak tanımlamışlardır. Aktaş (2013) tarafından Türk öğrencilerle yapılan çalışmada da öğrencilerin bir kısmı Türk kelimesini vatandaşlıkla özdeşleştirerek Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayanlar olarak ifade etmişlerdir.

Türkmen öğrencilere “*Tarih nedir?*” diye sorulduğunda katılımcıların çoğunluğu geçmiş araştıran bilim ve geçmişte meydana gelen olaylar olarak tanımlamışlardır. Brophy, VanSledright & Bredin (1992) yılında yaptıkları araştırmada 80 öğrenciden 16’sı tarihi geçmiş çalışmak olarak tanımlarken 17 öğrenci ise uzun zaman önce meydana gelen olaylar olarak belirtmişlerdir. Bu iki araştırma farklı coğrafyada ve farklı yaş grubundaki öğrencilerin tarih olgusunu benzer tanımladıklarını orta koymaktadır. Her iki çalışmada da öğrencilerin tarihi belli oranda savaşlarla da özdeşleştirdikleri saptanmıştır.

Türkmen öğrenciler “*hangi devlete kendinizi daha yakın hissediyorsunuz?*” sorusuna en fazla Türkiye Cumhuriyeti cevabını vermişlerdir. Yakın hissetme sebepleri arasında en fazla gösterilen sebep kan bağıdır. Bu cevaplar Türk dünyasının geleceği adına büyük bir umut kaynağıdır. Türkmen öğrenciler ikinci sırada ise Rusya Federasyonu’na yakın olduklarını belirtmişlerdir. Uzun süre bir arada yaşamamanın iki toplumu kültürel ve ticari açıdan yaklaştırdığına yorumlanabilir. Türkmen öğrenciler üçüncü sırada Büyük Selçuklu Devleti’ne yakın olduklarını belirtmişlerdir. Büyük Selçuklu Devleti Türkmenlerin en büyük devletleri arasındadır. Sekizinci sınıf Türkmenistan tarihi ders kitabında en fazla yer alan konunun Büyük Selçuklu Devleti olması, Büyük Selçuklu Devleti yıkıldıktan sonra ise İran’da, Irakta, Şam’da Anadolu’da kurulan Selçuklu devletlerine yer verilmesi Türkmenlerin Selçuklulara duyduklarını aidiyeti göstermektedir (Ekayev, 2009).

Türkmen öğrenciler “*Devletinize en yakın dost ülke hangisidir?*” sorusuna en fazla Türkiye Cumhuriyeti cevabını vermişlerdir. Daha sonra Türkmen öğrenciler en yakın dost olarak Kazakistan’ı görmüşlerdir. Üçüncü sırada ise Rusya Federasyonu gelmektedir. Dördüncü sırada Özbekistan, beşinci sırada ise İran bulunmaktadır. Sıralamayı Tacikistan, Kırgızistan ve Azerbaycan izlemektedir. Üç öğrenci devlet ismi vermeden Türk cumhuriyetlerini belirtmişlerdir. Türkmenistan bağımsızlık sonrası daimi tarafsızlık statüsü izlemiştir. Bu politika Türkmen öğrencilerin cevaplarını da etkilenmiş olabilir. Türkmenistan’ın komşu ülkelerle ilişkileri ele alındığında Niyazov (Türkmenbaşı) dönemi ve Berdimuhammedov dönemi olmak üzere iki ayrı döneme ayırmak mümkündür. Niyazov döneminde Türkmenistan’ın komşu ülkelerle ilişkileri incelendiğinde münasebetlerin inişli çıkışlı süreç izlediğini görmek mümkündür. Türkmenistan Niyazov döneminde Afganistan, İran ve Kazakistan ile iyi komşuluk ilişkileri yürütmüştür. Özbekistan ile sınır meseleleri ve etnik meseleler ön plana çıkarken Azerbaycan ile Hazar’ın statüsü tartışmaları ana gündem olmuştur. Rusya ile doğalgaz satışı nedeniyle ilişkilerde dönem dönem krizler yaşanmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde Niyazov’un dış siyasi tutumu içe dönük ve korumacı olarak nitelendirilebilir. Berdimuhammedov başkanlığının ilk yılında bütün sınırdaş ülkelerin devlet başkanları ile resmî görüşmeler gerçekleştirmiş ve bölge ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesine önem verdiğini göstermiştir. Bu bağlamda, Türkmenistan’ın özellikle Azerbaycan ve Özbekistan ile ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır. Türkmen - Kazak ilişkileri stratejik ortaklık seviyesine kadar ilerlemiştir. Berdimuhammedov İran ve Rusya’ya yönelik izlediği başarılı politikaları sayesinde piyasanın çok altında satılan doğalgaz fiyatlarının arttırılmasını sağlamıştır (Mammetşeripov, 2019, s.3). Oğuz ailesine mensup olan Azerbaycan’ın dost ülke olarak alt sıralarda yer almasının iki devletin geçmişte Hazar Denizi’nin statüsüne karşı olan anlaşmazlıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Türkmen öğrencilere “*Ülkeniz için hangi devleti tehlikeli buluyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur. İlk sırada Afganistan, ikinci sırada İran, üçüncü sırada ise düşman ülke yoktur cevabı verilmiştir. Öğrenciler tarafından İran’ın hem dost hem de tehlikeli ülke olarak görülmesi bir çelişki yaratmaktadır. Öğrenciler daha sonra Çin ve Rusya’yı tehlikeli olarak görmüşlerdir. Öğrencilerin Çin’i tehlikeli görmelerinin nedeni Çin’in son dönemlerde enerji ihtiyacı nedeniyle Orta Asya’ya yönelik politikalarıyla açıklanabilmektedir.

Öğrencilere “*Tarihî kahramanınız kimdir?*” diye sorulduğunda en fazla Köroğlu, Korkut Ata ve Oğuzhan cevapları alınmıştır. Bu kişiler tarihi kahraman olmaktan ziyade efsanevi kahramanlardır. Türkmenistan’da millî kimliği vurgulamak için öncelikle ve özellikle “kadim devirler” ve edebi kahramanlar ele alınmaktadır. Türkmen Rönesans’ı olarak görülen 18. yüzyıl şairleri ve yazarları iyi bilinmektedir. Türkmenistan tarihinde tarih öncesi ve tarihin ilk devirleri çok büyük önem taşımaktadır (Ersanlı, 2019, s.247). Ulus kimlik inşasında destanlar, öyküler, rivayetler ve hikâyeler önemli yere sahiptir. Türkmenistan’da hükümet milliyetçilik duygusunu geliştirmek için birtakım yapay öyküler icat etmiştir. Bu öyküleri halka yaymak için ise medya kullanılmıştır (Matyakubov, 2019, s.89).

Türkmenistan'da tarih programları incelendiğinde ise beşinci sınıf müfredatında yer alan “Eski Dünya Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin kendi ülkelerinin tarihini öğrenmek amacıyla Türkmenlerin atalarının tarihini anlatan tarihi bilimleri öğrenmelerini amaçlar*” maddesi ile 6. sınıflarda müfredatta yer alan “Orta Asırlar Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin kendi ülkelerinin tarihini ve eserlerini bilmeleri amaçlar*” maddesi Türkmenistan eğitim sisteminin ulusal değerlere ve ulusal kahramanları önemli şekilde vurguladıklarının kanıtıdır (Oran, 2018, s.75). 2002 yılında milliyetçilik politikası ile takvim reformu yapılmıştır. Gün ve ayların isimleri Türkçeye değiştirilmiştir. Mahtumkulu (Mayıs), Oğuz (Haziran), Gorkut (Temmuz), Alp Arslan (Ağustos) ve Sanjar (Kasım) olarak değiştirilen aylarda Türkmen tarihindeki kahraman şahsiyetler ön plana çıkartılmıştır. Türkmenbaşı (Ocak) ve Gurbansoltan (Nisan) aylarına ise Saparmurat Niyazov'un kendisi ve annesinin ismi verilmiştir (Matyakubov, 2019, s.74). Türkmen öğrencilerin cevaplarında en şaşırtıcı olan ise Saparmurat Niyazov'un sadece bir öğrenci tarafından kahraman olarak görülmesidir. Saparmurat Niyazov bağımsızlık sonrası ilk liderdir ve Türkmenistan'ı 1991 yılından 2006 yılına kadar yönetmiştir. Türkmen halkına geçmişi anlatmak ve gelecekte yol göstermek için yazdığı Ruhnama bütün eğitim kurumlarında okutulmuştur. Niyazov adına inşa edilen “Türkmenbaşı'nın Ruhi Camisi” nin girişinde “*Ruhnama kutsal kitaptır, Kuran-ı Kerim ise Allah'ın kitabı*” yazısı yer almıştır. Yani Ruhnama Kuran-ı Kerim'den sonraki ikinci kitap, hatta kutsal kitapla aynı değere sahip eser olarak görülmüştür (Matyakubov, 2019, s.5). Ancak Türkmenbaşı bu faaliyetleriyle Türkmenlerin gerçek anlamda hayranlığını kazanamadığını ortaya koymaktadır.

Türkmen öğrencilere iki ülke arasındaki tarih anlatımında benzerlik ve farklar da sorulmuştur. Öğrenciler birinci sırada konuların Türkiye'de Türk, Türkmenistan'da Türkmen başlıkları altında anlatıldığını dile getirmişlerdir. Öğrenciler ikinci sırada ise Cumhuriyet tarihi dışında konuların aynı olduğunu ifade etmişlerdir. Türkmenistan tarih ders kitapları, Türkmenlerin sadece bölgede değil aynı zamanda geniş bir coğrafyada hareket halinde yaygın bir topluluk olarak birçok Türk devletiyle bağ kurmuşlardır (Ersanlı, 2019, s.314). Bu durum iki toplumun kan bağı ve Orta Asya'dan Anadolu'ya tarihî devamlılığı ortaya koymaktadır. Yine Türkiye'de Osmanlı Devleti üzerinde, Türkmenistan'da da Selçuklu Devleti üzerinde daha fazla durulması iki devletin kurulduğu coğrafya ile açıklanabilir. Büyük Selçuklu Devleti İran ve Türkmenistan'ı içine alacak coğrafyada kurulurken Osmanlı Devleti Anadolu ve Balkanları merkez almıştır.

Türkmen öğrenciler “*Eğitim için neden Türkiye'yi seçtiniz*” soruna sebep olarak en çok, daha iyi eğitim olmasını sebep göstermişlerdir. Fayzullayeva (2018) tarafından yapılan araştırmada Türkmenistanlı öğrencilerin eğitim amacıyla Türkiye'yi tercih ettikleri için pişman olanların oranı %39,4, okuduğu bölümü tercih ettikleri için pişman olanların oranı %37,8 olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada iki araştırmanın sonuçları birleştirildiği zaman öğrencilerin yaklaşık 1/3'ünün Türkiye'deki üniversitelerden beklentilerini karşılayamadıkları sonucunu ortaya koymaktadır. Türkmen öğrenciler, ikinci sırada ise kardeş ve dili yakın olduğu için Türkiye'ye geldiklerini dile getirmişlerdir. Fayzullayeva (2018) tarafından yapılan araştırmada Türkmen öğrencilerin %51,4'ü eğitim sürecinde en fazla eğitim dilinin farklılığından zorlandıklarını ifade etmişler. Eğitim sisteminin farklılığından zorlananların oranı %36,3, eğitim elemanlarıyla iletişimden zorlananların oranı %36,3, dersleri anlamakta zorlananların oranı %47,4 olarak tespit edilmiştir. İki çalışmanın sonuçları karşılaştırıldığı zaman Türkmen öğrencilerin dil ve kültür bağına rağmen Türkiye Türkçesi'ni anlamakta ve kullanmakta zorlandıkları görülmektedir. Akdağ (2020) tarafından yapılan çalışmada da Türkmen öğrencilerin kelime hazinelerinin düşük olması nedeniyle öğrencilerin Türkçe bilgi ve becerisinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmiş ve Türkmenistanlı öğrencilerin, Türkiye Türkçesini anlamada zorluklar yaşadıkları ortaya konmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

Türkiye'de öğrenim görmekte olan diğer Türk uyruklu öğrencilere de benzer çalışmalar yapılarak literatür genişletilebilir. Türkmenistan eğitim sistemi hakkında yeni ve detaylı çalışmalar yapılabilir. Türkmenistan tarih eğitim sistemi kapsamlı bir şekilde araştırılabilir. Türkmen öğrencilere derslere başlamadan önce Türkçe dersi verilebilir, bu dersler öğrenciler mezun oluncaya kadar çeşitli kademelerde devam ettirilebilir.

Lisans Bilgileri

e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi'nde yayınlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in e-Kafkas Journal of Educational Research are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik Beyannameesi

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi beyan ederiz. Aynı zamanda yazarlar arasında çıkar çatışmasının olmadığını, tüm yazarların çalışmaya katkı sağladığını ve her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu bildiririz.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik kurul adı: Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın ve Etiği Kurulu

Etik kurul karar tarihi: 14.01.2021

Etik kurul belgesi sayı numarası: 17

Kaynakça

- Akdağ, M. (2020). *Türkiye Türkçesi öğrenen Türkmenistan uyruklu c1 seviyesindeki öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetinin tespiti* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Aktaş, Ö. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının Türk kimliği, dost ve düşman ülke algıları. *EKEV*, 17(57), 183-208.
- Ateş, S., İncirci, A., Karadeniz, O., Kapucubaş, M. (2018). Sosyal bilgiler ders kitaplarında eski Türkler: Türkiye ve Türkmenistan. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2 (1), 70-85.
- Berber, M. Ve Birdişi. F. (2012) Türkmenistanda Berdimuhammedov dönemi *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2(2), 39-55
- Brophy, J., Vansledright, B.A. ve Bredin N. (1992). Fifth graders ideas about history expressed before and after their introduction to the subject. *Theory and Research in Social Education*. 20 (4),440-489.
- Ekayev, O. (2009). *Türkmenistan Tarihi*, Aşgabat: Türkmenistan Devlet Neşriyatı.
- Ersanlı, B. (2019). *Tarih Eğitiminde "Sen Kimsin?" Siyaseti: Türkiye'den Orta Asya'ya*, Tarih Vakfı Yurt yayınları.
- Fayzullayeva, N. (2018). *Türkiye'de yükseköğrenim gören Türkmenistanlı öğrencilerin sosyo-ekonomik sorunları: Gaziantep örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kilis 7 Aralık Üniversitesi. Kilis.
- Güler, N. (2001). Geçiş sürecinde Türkmenistan'ın siyasi yapısı: Türkmenbaşı modeli. *Avrasya Dosyası Türkmenistan Özel*, 7 (2), 97-110.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (21. Baskı), Ankara: Nobel Yayın.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları* (1. Baskı) içinde (ss.253). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Matyakubov, H. (2019). *Bağımsızlık sonrası dönemde Türkmenistan'da milliyetçilik politikaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Mammetşeripov, T. (2019). *Gurbanguly Berdimuhammedov döneminde Türkmenistan'ın komşuları ile ilişkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Metin, B., Uygun, K., ve Oran, M (2017). Ortaokul sosyal bilgiler ve eşdeğer derslerin Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'daki öğretim programlarının yapı yönünden karşılaştırılması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (4). 619-642.
- Oran, M. (2018). Ortaokul sosyal bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının Azerbaycan ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarıyla karşılaştırılması (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Oran, M. (2019). Türkmen Öğrencilerin Türkmenistan'da Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Kapsamında Okutulan Dersler Hakkındaki Görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3) 191–198.
- Polese, A., ve Horák, S. (2015) A tale of two presidents: personality cult and symbolic nation-building in Turkmenistan. *Nationalities Papers*, 43(3), 457-478.
- Turan, R. (2016a). Sovyet Türkmenistan'ından bağımsız devlete Türkmenistan'da tarih öğretimi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5978-5997. doi:10.14687/jhs.v13i3.4351
- Turan, R. (2016b). *Hoca Ahmet Yesevi anısına Türkmenistan'da okutulan tarih ders kitaplarında Osmanlı Devleti'ne yaklaşım*. Uluslar Arası Türk Dünyası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Ankara: Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi Yayınları Türk Dünyası Bildirileri Dizisi 02. <https://www.researchgate.net/publication/320777012> adresinden 04.06.2021 tarihinde alınmıştır.
- Turan, R. (2018). Farklı Türk Devletlerinin (Türkiye, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkmenistan) tarih ders kitaplarında Osmanlı-Timurlu ilişkilerine ve Ankara Savaşı'na yaklaşım. *1(22) Gazi Türkiyat*, 79-111.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel araştırma Yöntemleri* (6. Baskı), Anakara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. E. (2020). Türkiye-Türkmenistan ilişkileri. H. Acar (Ed) *Geçmişten Günümüze Türkiye-Orta Asya ilişkileri* (1. Baskı) içinde (ss.75-95), Ankara: Nobel.
- (WEB1). <https://www.yenisafak.com/dunya/turkmenistan-cumhurbaskani-kopegi-icin-sehrin-ortasina-heykel-dikti-3574889> adresinden 04.06.2021 tarihinde alınmıştır.

Extended Summary Introduction

During the period of the first leader Niyazov (Turkmenbashi) in the country of the Republic of Turkmenistan, which gained its independence from the Soviet Union in 1991, many Russian words were Turkmenized, Russian broadcasts were restricted in the country, policies which are called "Golden Century", referring to the Oghuz Khan period, were implemented, and thus efforts to develop national identity awareness and create its model were created (Matyakubov, 2019, p.2). However, these studies were also evaluated as efforts to protect the positions of the political elites in power, through the practices such as human rights violations, political restrictions, and the arbitrariness of the administration (Güler, 2001, p.97). In addition, as the leader's position is getting stronger, non-democratic activities implemented in domestic politics such as the oppositions' imprisonment and exile have gradually alienated Turkmenistan from the culture of democracy (Güler, 2001, p.103). Turkmenistan, which was weak in militarily and economically in the first years of its independence, has been trying to maintain its relations with neighboring countries without any problems to protect its existence and country security (Mammetşeripov, 2019, p.59).

Berdimuhammedov, who temporarily held the presidency after the death of Saparmurat Niyazov, became the president of Turkmenistan with the elections held in 2007 (Berber and Birdişli, 2012, p.51). Although Berdimuhammedov made a significant contribution to the democratic development of the country by removing the country from the single-party system and paving the way for the multi-party system and resigning from his party, he created an authoritarian government by limiting even the basic rights of the people in the first years of his presidency and destroyed the expectations for democratization. During the presidency of Berdimuhammedov, he gave importance to foreign policy by taking care to develop bilateral relations with countries such as China, Iran, and Azerbaijan (Mammetşeripov, 2019, p. 60). Another feature of Berdimuhammedov's period is that the sentence "Great building built by Turkmenbaşı" in the Turkmenistan National Anthem was changed to "the great building built by the people", the picture of the former president was removed from the coins and replaced by Oğuz Han, Dede Korkut, Mahtumkulu, Koroglu, Sultan Sencer, and others. With the pictures of historical heroes such as Tuğrul Bey in coins, Berdimuhammedov aimed to erase some legacies of Türkmenbaşı (Matyakubov, 2019, p.119-120). Although Berdimuhammed removed some extraordinary practices of the Niyazov period, he himself followed the same path.

Important studies have been carried out about Turkmenistan in Turkey. Studies have been conducted on the Turkmen education system (Turan, 2016a; Turan, 2016b; Metin et al., 2017; Turan, 2018; Ateş et al., 2018; Oran,2019) and Turkmen students studying in Turkey (Akdağ, 2020). When these studies are evaluated, important theoretical information about Turkmenistan can be accessible. However, field studies on how these processes and changes were met by the Turkmen are insufficient. This study is important in terms of filling such a gap.

Method

The research was carried out with the phenomenology method, which is one of the qualitative research methods. This research, which was carried out in the spring term of the 2020-2021 academic year, was applied to a total of 36 Turkmenistan students studying at Kafkas University. This research was carried out according to the snowball or chain sampling approach, which is one of the purposeful sampling methods. In this regard, some of the students residing in Kars were reached, since distance education continued due to the Covid-19 epidemic, and then the study was completed by reaching their friends through the students reached.

The data collection tool used in the research was prepared by the researchers before the study, and it was checked by two faculty members who are experts in the field and by one expert on the Turkish language. At this stage of the research, an application was made to the Ethics Committee of Kafkas University to carry out the study, to collect the data and obtain the necessary legal permissions. In line

with the ethics committee approval, numbered E.476 and dated 07.01.2021, the implementation phase started with Turkmenistan students studying at Kafkas University.

In the application phase, the answers given by the students to the open-ended question form consisting of seven questions prepared by the researchers were examined and analyzed. As a result of these examinations and analyzes, the data were analyzed through content analysis. The categories of the data obtained through the content analysis were created and tabulated. Similar and close expressions in the categories in the tables were combined in the same category, frequency values were determined and relevant codes were interpreted. Since the students gave multiple answers to some of the questions in the questionnaire, there were differences between the number of students and the frequency values in some tables.

Findings

Research findings were tabulated in eight categories as "Turkmenistan students' views on the concept of Turk", "Turkmenistan students' views on the concept of History", "Turkmenistan students' views on the state they see themselves close to in history", "Turkmenistan students' views on countries that are friendly to their state", "Turkmenistan students' views on countries that are hostile to their state", "Turkmenistan students' opinions on their heroes as historical figures", "Turkmenistan students' opinions on history lessons in their countries and Turkey", "Turkmenistan students' opinions on why they chose Turkey for education" and then interpretations were made. Since the comments on the research findings were mentioned in the conclusion-discussion part, they were not included here to avoid repetition.

Discussion, Conclusion, and Recommendations

As a result of the interpretations, Turkmen students defined the word Turk with power and strength at the highest rate. They identified with the word increase in numbers in the second rate and the word those who have moral in the third rate. These definitions are for the philological origin of the word. Some of the students defined the word Turk as people living in the Republic of Turkey.

When Turkmen students were asked what is history, 18 students answered: "science researching the past". Twelve students defined it as events that occurred in the past.

When asked to Turkmen students, "Which state do you feel closer to?", the highest percentage of respondents answered the question of the Republic of Turkey. They stated that they were close mostly because of blood ties. These answers are a great source of hope for the future of the Turkish world. However, these students may have given these answers because they live in Turkey. Turkmen students stated that they were close to the Russian Federation in the second rate. Living together for a long time can be interpreted as bringing the two societies culturally and commercially closer. Turkmen students stated that they were close to the Great Seljuk State in the third rate.

Turkmen students were asked, "Which country is the closest friend to your state?". The highest response rate was the Republic of Turkey response. Later, Turkmen students saw Kazakhstan as their closest friend. The Russian Federation was in the third rate. Uzbekistan was in the fourth rate and Iran was in the fifth-rate. Tajikistan, Kyrgyzstan, and Azerbaijan followed the ranking. Three students stated their Turkish republics without giving a state name. Turkmenistan followed the status of permanent neutrality after independence. This policy may have been influenced by the answers of Turkmen students.

Turkmen students were asked, "Which state do you find dangerous for your country?". The answer was Afghanistan in the first place, Iran in the second place, and there was no enemy country in the third place. The students' perception of Iran as both a friendly and dangerous country creates a contradiction. Students later saw China and Russia as dangerous. The reason why students saw China as dangerous can be explained by China's policies towards Central Asia due to its recent energy needs.

When the students were asked: “Who is your historical hero?”, Koroglu, Korkut Ata, and Oğuzhan answers were received the most. These people are legendary heroes rather than historical heroes.

Turkmen students were also asked about the similarities and differences in the historical narratives between the two countries. Firstly, the students stated that the topics were explained under the headings of Turks in Turkey and Turkmen in Turkmenistan. Secondly, the students stated that the subjects were the same except for the history of the Republic.

When asked why they chose Turkey for education, Turkmen students stated that they preferred Turkey because firstly it had better education and secondly it was close to the sister country and their language is close to the language of Turkey, and additionally they stated that opportunities provided to foreign students in Turkey affected their choices.

When the results of the research were evaluated in general, it was seen that Turkmen students gave a wide variety of answers to the questions. While it is thought that they approach the concepts of "Turkish" and "history" with national feelings, it can be said that the blood ties, socio-cultural and economic relations of their countries are effective in the answers they give to other questions.